

Atal Digartrefedd a Hyrwyddo Annibyniaeth:

Llwybr Cadarnhaol tuag at Fyd Oedolion

Atal Digartrefedd a Hyrwyddo Annibyniaeth: Llwybr Cadarnhaol tuag at Fyd Oedolion

Cefnogi pobl ifanc ar eu taith tuag at annibyniaeth a llwyddiant economaidd drwy gyngor ar dai, opsiynau ac atal digartrefedd

Cyflwyniad

Wrth lunio fframwaith 'Llwybr Cadarnhaol' Cymru mae Llywodraeth Cymru wedi ymgynghori ag amrywiaeth eang o awdurdodau lleol, asiantaethau digartrefedd, cymdeithasau tai a Chymdeithas Llywodraeth Leol Cymru. Hefyd, rydym wedi ymgynghori â phobl ifanc drwy Cymorth Cymru. Hoffem ddiolch i bawb am eu cymorth. Drwy eu holl gyngor, rhannu arbenigedd a'u cymorth cadarnhaol cawsom gryn dipyn o wybodaeth ac mae wedi helpu i lunio'r ddogfen hon.

Mae'r fframwaith yn y ddogfen hon yn hyrwyddo 'llwybr cadarnhaol' tuag at fyd oedolion. Mae'n seiliedig ar y 'Llwybr Cadarnhaol' y mae St Basils, sef asiantaeth digartrefedd ieuencid yn Lloegr, wedi'i ddatblygu, gyda chyngor a chymorth asiantaethau eraill, pobl ifanc a'r Adran Cymunedau a Llywodraeth Leol. Hoffem ddiolch i St Basils am roi caniatâd inni addasu fersiwn Lloegr.

Ochr yn ochr â'r ddogfen 'Llwybr Cadarnhaol' hon, ceir 'chwaer-fersiwn' a ddatblygwyd gan Barnardo's yn benodol i bobl ifanc sy'n gadael gofal yng Nghymru. Mae 'Fframwaith Llety a Chymorth y Rhai sy'n Gadael Gofal' ar gael yma. http://www.barnardos.org.uk/what_we_do/barnardos_today/wales/wales_policy/cym_policy_research_publications.htm

Yn ogystal â'r ddogfen gryno hon mae dogfen fanylach ar y llwybr wedi'i datblygu sy'n cynnwys canllawiau cynhwysfawr, arfer da ac astudiaethau achos.

Mae'r ddogfen hon ar gael yma <http://gov.wales/topics/housing-and-regeneration/services-and-support/homelessness/youth-homelessness/>

Cynnwys

1) Y Llwybr Cadarnhaol	Tudalen 2
2) Diagram o'r fframwaith	Tudalen 5
3) Llwybr Cadarnhaol i bobl ifanc yng Nghymru	Tudalen 6

Y Llwybr Cadarnhaol

Mae'r 'Llwybr Cadarnhaol' yn fframwaith hyblyg i awdurdodau lleol a'u partneriaid ei ddefnyddio i gynnig dull wedi'i gynllunio o atal digartrefedd a rhoi opsiynau tai i bobl ifanc. Ei nod yw helpu comisiynwyr gwasanaethau cyhoeddus a darparwyr gwasanaethau i gydweithio i gynllunio a darparu gwasanaethau i bobl ifanc. Cafodd y Llwybr ei ddatblygu gan gydnabod bod tai diogel, gweddus a fforddiadwy yn sail i gyflawni canlyniadau cadarnhaol eraill – p'un a ydynt yn ymwneud ag addysg, hyfforddiant, cyflogaeth, iechyd neu gymunedau diogelach.

Nid yw fframwaith y 'Llwybr Cadarnhaol' yn ystyried tai a digartrefedd ar wahân. Ei nod yw helpu i gynllunio, comisiynu a darparu gwasanaethau ar y cyd er mwyn sicrhau canlyniadau mewn sawl maes i rai o'r bobl ifanc sydd fwyaf agored i niwed yng Nghymru.

Yn 2016 comisiynodd Llywodraeth Cymru brosiect gyda'r nod o ddatblygu opsiynau tai ieuencid, llwybrau ac atal digartrefedd i bobl ifanc. Mae'r fframwaith 'Llwybr Cadarnhaol' hwn yn rhan o'r prosiect hwnnw ac mae'r ddogfen wedi'i datblygu drwy gyfuniad o ddysgu o'r hyn sy'n gweithio'n dda eisoes, ymchwil, ymgynghori a meddwl am y ffordd orau o ymateb i newidiadau mewn polisi ac arfer presennol yng Nghymru a'r DU.

Bu cynnydd sylweddol yng Nghymru i wella dulliau o atal digartrefedd, gan gynnwys cyflwyno deddfwriaeth newydd yn 2015 a osododd ddyletswydd statudol ar awdurdodau lleol i weithio i atal digartrefedd a'i liniaru i bob aelwyd yng Nghymru¹.

Ochr yn ochr â hyn, o dan ddeddf newydd, sef Deddf Gwasanaethau Cymdeithas a Llesiant (Cymru) 2014² cyflwynwyd rhai newidiadau sy'n ymwneud â hawliau pobl ifanc sy'n gadael gofal a grwpiau eraill o bobl ifanc sy'n agored i niwed, yn ogystal â dyletswydd gyffredinol ynglŷn â darparu gwybodaeth, cyngor a chymorth yn lleol i blant ac oedolion. Mae'r Ddeddf hefyd yn gosod dyletswydd ar berson sy'n arfer swyddogaethau mewn perthynas â phlentyn i roi sylw dyledus i Gonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn (CCUHP).³ Felly mae angen i benderfyniadau a wneir, er enghraifft, ynglŷn â darparu gwasanaethau neu ddyrannu adnoddau ystyried hawliau pob person ifanc o dan 18 oed.

¹ Mae Deddf Tai (Cymru) 2014 yn gosod dyletswydd ar awdurdodau lleol i atal a/neu liniaru digartrefedd ymhlith yr holl aelwydydd sy'n 'gymwys'. Gweler Rhan 2 o'r Ddeddf yma: <http://www.legislation.gov.uk/anaw/2014/7/contents/enacted>

² I gael rhagor o fanylion am Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 gweler: <http://www.legislation.gov.uk/anaw/2014/4/contents/enacted>

³ Adran 7(2) o Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014

Ar lawr gwlad, mae awdurdodau lleol, asiantaethau eraill yn y sector cyhoeddus, cymdeithasau tai ac asiantaethau yn y trydydd sector yn parhau i gydweithio i ddarparu gwasanaethau i bobl ifanc sy'n agored i niwed sy'n wynebu'r risg o ddigartrefedd. Mae pobl ifanc, teuluoedd a'r gwasanaethau sy'n eu cynorthwyo yn wynebu heriau sylweddol. Yng ngoleuni hyn, mae rhai ardaloedd lleol yn adolygu ac yn ail-lunio gwasanaethau lleol i bobl ifanc o gefndiroedd difreintiedig sydd, ar adeg symud i fyd oedolion, angen cyngor a chymorth, nid yn unig o ran opsiynau llety, ond elfennau eraill o'u bywydau wrth iddynt ddod yn fwy annibynnol.

Ym mhob ardal ceir rhai pobl ifanc sydd â bywydau cymhleth y mae angen cymorth ychwanegol arnynt i symud yn llwyddiannus i fyd oedolion. Ond mae gan eraill angen syml am gartref a allai 'droi' yn ddigartrefedd a'r holl anawsterau y gall eu hachosi os na chaiff ei ddiwallu. Mae gan awdurdodau lleol, asiantaethau addysg a hyfforddiant, gwasanaethau lleol y GIG, y Gwasanaeth Prawf Cenedlaethol a Chwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru oll ran i'w chwarae i wella ymatebion lleol er mwyn osgoi costau yn y tymor hwy a sicrhau gwell canlyniadau.

Mae egwyddorion a'r rhesymeg dros y fframwaith 'Llwybr Cadarnhaol' yn gyson ag uchelgais Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 a'r ffordd y caiff ei chymhwyso'n ymarferol ac yn ei hategu.⁴

Byddai'n fuddiol cymhwyso pum egwyddor llesiant Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 at ddull gweithredu'r Llwybr Cadarnhaol.

Hirdymor - *Pwysigrwydd sicrhau cydbwysedd rhwng anghenion tymor byr a'r angen am ddiogelu'r gallu i ddiwallu anghenion tymor hir hefyd.*

Atal – *Sut y gall gweithredu i atal problemau rhag digwydd neu waethygu helpu cyrff cyhoeddus i gyflawni eu hamcanion.*

Integreiddio – *Ystyried sut y gall amcanion llesiant y corff cyhoeddus effeithio ar bob un o'r nodau llesiant, ar bob un o'u hamcanion eraill, neu ar amcanion cyrff cyhoeddus eraill.*

Cydweithio - *Gallai cydweithredu ag unrhyw berson arall (neu wahanol adrannau yn y corff ei hun) helpu'r corff i fodloni ei amcanion llesiant.*

Cynnwys - *Pwysigrwydd cynnwys pobl sydd â diddordeb mewn cyflawni'r nodau llesiant, a sicrhau bod y bobl hynny'n adlewyrchu amrywiaeth yr ardal maent yn ei gwasanaethu⁵.*

Yn ymarferol yn lleol mae hyn yn golygu:

- Ffocws ar ganlyniadau llwyddiannus i bobl ifanc – mae gan lawer ohonynt anghenion lluosog a chymhleth mewn sawl agwedd ar eu bywydau;
- Trefnu gwasanaethau ar sail teithiau pobl ifanc yr hyn sy'n gwneud gwahaniaeth yn eu barn hwy;
- Dull integredig o'r cam cynllunio a chomisiynu hyd at ddarparu gwasanaethau;

⁴ I gael rhagor o wybodaeth am Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol 2015 gweler:

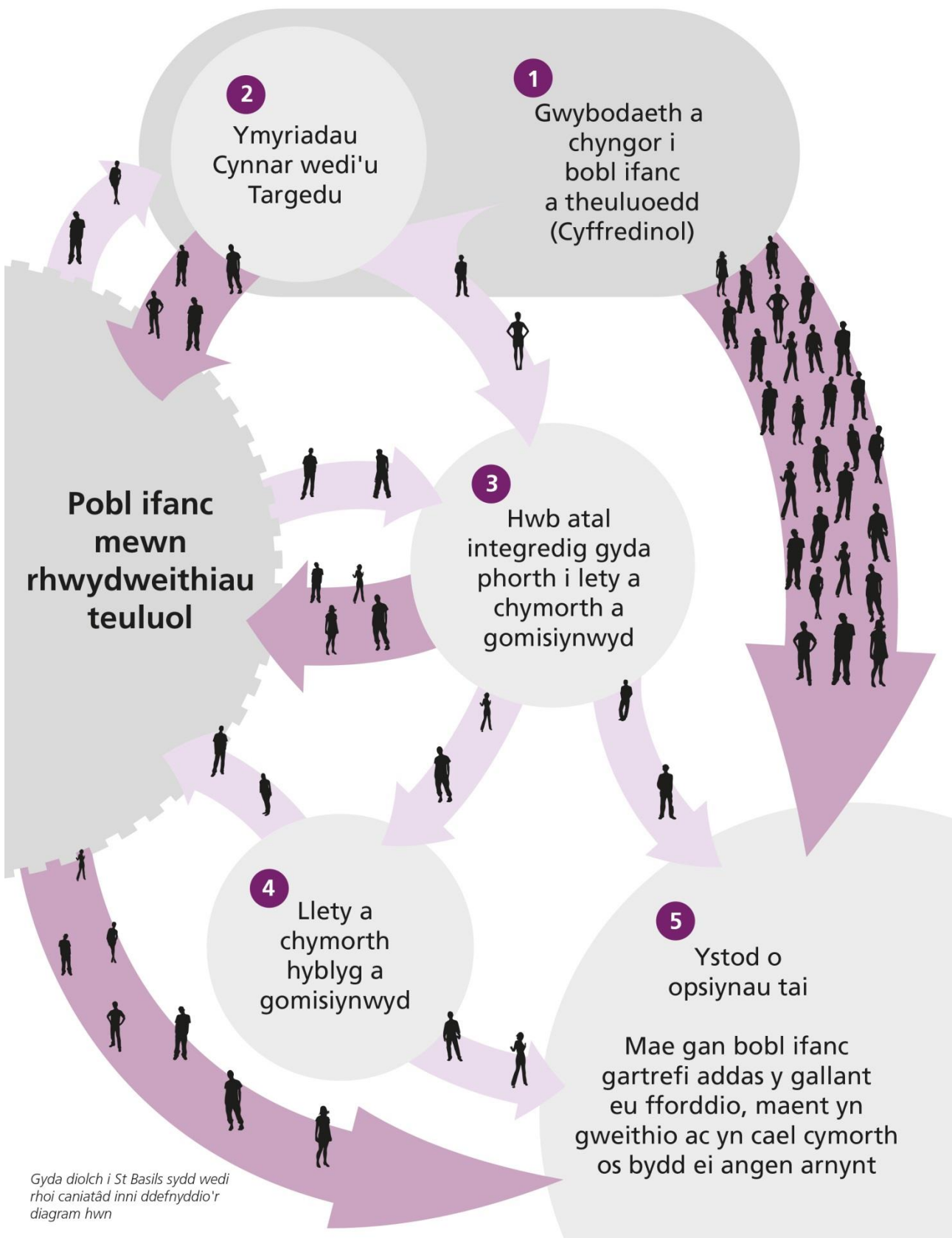
<http://thewaleswewant.co.uk/cy/cefndir/future-generations-bill/deddf-llesiant-cenedlaethau%E2%80%99r-dyfodol-cymru-2015-yr-hanfodion>

⁵ I gael rhagor o wybodaeth am Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 gweler:

<http://thewaleswewant.co.uk/cy/cefndir>

- Yr hyn sy'n gweithio'n dda eisoes – a chydabod yr heriau sydd i'w hwynebu;
- Meddwl trwy systemau – sut i atal digartrefedd a chynllunio'n fwy effeithio gyda'ch gilydd;
- Cynnwys pobl ifanc yn y gwaith o wella a datblygu gwasanaethau;
- Rhannu data at ddibenion dadansoddi a chynllunio a defnyddio technoleg yn well.

Model Llwybr Cadarnhaol

Gyda diolch i St Basils sydd wedi rhoi caniatâd inni ddefnyddio'r diagram hwn

Fframwaith y Llwybr Cadarnhaol: Y Pum Maes Gwasanaeth

1. Gwybodaeth a chyngor i bob person ifanc a phob teulu

Y Gwasanaeth: Gwybodaeth a chyngor amserol a chywir ynglŷn â'r opsiynau tai lleol sydd ar gael i bawb, a roddir mewn amrywiaeth o ffyrdd gan gynnwys gwybodaeth ar y we a thrwy ysgolion er mwyn cyrraedd pobl ifanc, teuluoedd a gweithwyr proffesiynol.

Canlyniadau a ddymunir:

- Caiff pobl ifanc a theuluoedd eu grymuso i gynllunio cyfnodau pontio tuag at fyw'n annibynnol heb gymorth gwasanaethau arbenigol.
- Maent yn deall y cysylltiadau rhwng dewis tai a'u sefyllfa ariannol a chyflogaeth.
- Maent yn gwybod ble i gael cymorth os bydd ei angen arnynt.

2. Ymyriadau cynnar wedi'u targedu

Y Gwasanaeth: Mae ymyriadau cynnar wedi'u targedu i gyrraedd aelwydydd lle mae pobl ifanc yn fwyaf tebygol o wynebu'r risg o ddiartrefedd. Darparu gwasanaethau sy'n cynnwys pob gwasanaeth lleol sy'n gweithio gyda phobl ifanc a theuluoedd sy'n wynebu risg, e.e. Teuluoedd yn Gyntaf, Gwasanaethau Cymorth Dwys i Deuluoedd, Gwasanaethau Ieuencid a Gwasanaethau Troseddwyr Ifanc/Cyfiawnder. Darparu gwybodaeth, cyngor a chymorth ac asesu unrhyw anghenion gofal a chymorth yn ôl y gofyn.

Canlyniadau a ddymunir:

- Atal a diogelu – mae pobl ifanc yn aros yn y rhwydwaith teuluol lle y bo modd, maent yn ddiogel ac yn cael cymorth i wneud symudiadau wedi'u cynllunio os bydd angen iddynt symud allan.

3. Ymateb integredig ('canolfan' neu 'ganolfan rithwir' a phorth tuag at lety a chymorth a gomisiynwyd

Y Gwasanaeth: Wedi'i arwain gan yr Awdurdod Tai a Gwasanaethau Plant, gwasanaeth integredig i bobl ifanc sy'n ddiartref, sy'n wynebu risg o ddiartrefedd neu y mae angen cymorth arnynt gyda symudiadau a gynlluniwyd tuag at annibyniaeth. Mae opsiynau tai a gwasanaethau atal digartrefedd, sydd yn aml wedi'u cyd-leoli, yn dod ynghyd gyda gwasanaethau eraill gan gynnwys cymorth i lwybrau tuag at ddysgu a gwaith. Caiff hyn ei ategu gan wybodaeth, cyngor a chymorth ac asesiad o unrhyw anghenion gofal a chymorth yn ogystal ag anghenion tai. Mae'n cynnwys 'porth' sydd wedi'i ysgogi gan anghenion tuag at lety â chymorth a gomisiynwyd a gwasanaethau cymorth hyblyg fel y bo'r angen.

Mae hwn yn fan casglu data allweddol a fydd yn llywio'r broses barhaus o ddatblygu'r llwybr lleol.

Canlyniadau a ddymunir:

- Caiff digartrefedd ei atal lle bynnag y bo modd, er enghraifft drwy helpu pobl ifanc i aros yn eu rhwydwaith teuluol neu eu hatal rhag colli tenantiaeth.
- Mae pobl ifanc y mae angen llety a/neu gymorth arnynt yn ei gael, gan gynnwys llety brys addas, mynediad cyflym, a chymorth uniongyrchol a parhaus lle y bo angen.
- Mae llety a chymorth i bobl ifanc yn ategu eu llwybrau tuag at ddysgu a gwaith yn hytrach nag amharu arnynt.

4. Llety a chymorth a gomisiynwyd

Y Gwasanaeth: Amrywiaeth o opsiynau llety a chymorth wedi'u cynllunio ar gyfer pobl ifanc iau a mwy agored i niwed. Ceir rhaglenni hyfforddiant a chyflogaeth lleol wedi'u cysoni â'r opsiynau hyn. Mae llety a chymorth wedi'u cysylltu â'i gilydd mewn rhai opsiynau, er enghraifft: cynllun llety â chymorth, tŷ llety â chymorth, trefniadau byw ôl-18 o dan "Pan fyddaf yn barod" Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 a Tai yn Gyntaf. Mae allgymorth hyblyg hefyd ar gael i gynorthwyo pobl ifanc lle bynnag y maent yn byw (gan gynnwys yn y cartref teuluol) ac, os bydd ei angen, mae'n parhau pan fyddant yn symud.

Canlyniadau a ddymunir:

- Mae pobl ifanc yn cael y sefydlogrwydd a'r sgiliau sydd eu hangen arnynt, yn ymddiddori mewn dysgu, hyfforddiant a gwaith a symud ymlaen i fod yn fwy annibynnol.

5. Amrywiaeth o Opsiynau Tai

Y Gwasanaeth: Amrywiaeth o opsiynau tai diogel, gweddus, fforddiadwy a hunangynhwysol, yn y sector preifat a'r sector tai cymdeithasol. Caiff yr hyn a gynigir yn lleol ei lywio gan y farchnad dai leol a'i amlinellu mewn strategaethau tai lleol, gan ddefnyddio partneriaethau os bydd eu hangen i greu opsiynau i bobl ifanc sy'n dechrau ennill eu bywoliaeth ar incwm isel. Gall hyn gynnwys dulliau creadigol megis partneriaethau â darparwyr dysgu, cyflogwyr a gwasanaethau cyflogaeth er mwyn cysylltu llety a ddarperir â chyfleoedd i ddysgu a gweithio. Hyrwyddo mynediad at allgymorth hyblyg/cymorth fel y bo'r angen rhag ofn y bydd ei angen ar bobl ifanc.

Canlyniadau a ddymunir:

- Mae pobl ifanc yn economaidd weithgar ac yn byw mewn cartrefi addas y gallant eu fforddio – gallant adeiladu ar gyfer eu dyfodol.